

Gülsöz, T., Çıkkılı, Y. (2018). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisinin video model ile öğretimin etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 210-229.

Geliş Tarihi: 16/06/2017

Kabul Tarihi: 17/01/2017

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLERE SOĞUK İÇECEK HAZIRLAMA VE SUNMA BECERİSİNİN VIDEO MODEL İLE ÖĞRETİMİN ETKİLİLİĞİ *

Tuğba GÜLSÖZ**

Yahya ÇIKILI***

ÖZET

Özel eğitim kategorisi içinde nöro-gelişimsel bir bozukluk olan otizm spektrum bozukluğu, son yıllarda çok sık duyulmaktadır. Otizmlili bireylerin eğitiminde en önemli hedef onların yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilmelerine katkı sağlamaktır. Araştırmada yüksek fonksiyonlu otizm özelliği gösteren öğrencilere soğuk içecek hazırlama ve sunma becerilerinin öğretiminde videoyla model olma yönteminin etkililiği incelenmiştir. Araştırmaya yaşları 10-11 olan üç öğrenci katılmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Videoyla model olmanın soğuk içecek hazırlama ve sunma becerilerinin öğretimindeki etkililiğini değerlendirmek üzere başlama düzeyi, öğretim ve izleme oturumları gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları yüksek fonksiyonlu otizm özelliği gösteren öğrencilere soğuk içecek hazırlama ve sunma becerilerinin öğretiminde videoyla model olmanın etkili olduğunu, öğretim bittikten sonra beceriyi koruduklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: otizm, beceri öğretimi, video modelle öğretim

THE EFFECTIVENESS OF TEACHING COLD BEVERAGE PREPARATION AND PRESENTATION SKILLS THROUGH A VIDEO MODEL TO THE STUDENTS WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

ABSTRACT

Autism spectrum disorders, a neuro-developmental disorder within the special education category, has been mentioned very often in recent years. The most important goal in the education of autistic individuals is to contribute to their independence. In the study, the effectiveness of the video modeling method in the teaching of cold beverage preparation and serving skills of the students with high functioning autism was examined. Three students, aged 10 and 11 participated in the research. In the research, a multi-sample model among the subjects was used. The start-up level, teaching and monitoring sessions were conducted to assess the effectiveness of the video modeling in the teaching of cold beverage preparation and serve skills. The findings of the study indicate that video modeling method is effective in the teaching of the skills of preparing and presenting cold beverage skills to students with high-functioning autism, and also indicates that they protect their skills after the training is over.

Key Words: autism, skill teaching, video model teaching

* Bu çalışma 14.06.2014 tarihinde sunulan yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

** Öğretmen, Konya Milli Eğitim Müdürlüğü, tugbagulsoz@gmail.com

*** Necmettin Erbakan Üniversitesi A. K. Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, ycikili@hotmail.com

1.GİRİŞ

Otizm spektrum bozukluğunu (OSB), Kanner “Erken Çocukluk Otizmi” adı altında gecikmiş dil gelişimi, rutine olan bağlılık, sosyal ilişkilerde zayıf, nesnelere bağlı, tekrarlayıcı hareketlere sahip özellik, (Darıca, Abidoğlu ve Gümüşçü, 2005). Kanner, otizmin otistik yalnızlık, değişikliğe karşı olma ve yetenek çokluğu olmak üzere üç karakteristiğinin olduğunu belirtmektedir (Whitman 2004; Korkmaz, 2000). OSB özellikle son yıllarda üzerinde yoğun olarak çalışılan nöro-gelişimsel (Thompson, 2011), ileri düzeyde ve karmaşık bir yetersizlik çeşididir (Kırcaali-İftar, 2003). OSB ile ilgili yapılan ilk tanımlamadan sonra birçok araştırma yapılmış ve yeni bilgiler elde edilmiştir. Elde edilen bilgilere bağlı olarak yeni tanımlar yapılmıştır. Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 2013 yılında yayımladığı Ruhsal Bozukluklar Tanı ve İstatistik Kitabı DSM-5'e göre, OSB sosyal iletişim ve etkileşimdeki kalıcı yetersizlikler, sınırlı/ yinelenen davranış örüntüleri, aynılıkta ısrarcılık, rutinlere bağlılık ve duyuşal uyaranlara aşırı duyarlılık ya da duyarsızlıkla kendini gösteren ve belirtileri çok yoğun olarak 24 ay ve sonrasında ortaya çıkan bir gelişimsel yetersizlik olarak tanımlanmaktadır.

OSB olan bireylerde dikkat becerilerinde (Garretson, Fein ve Waterhouse, 1990), sosyal etkileşim alanında yetersizlikler görülmektedir (Koegel ve Koegel, 2006). Bunun yanında başkalarının ilgisi karşısında tepkisiz kalmak, başkalarının yaptıklarına karşı ilgisizlik ve başkalarının duygularını anlamada (Birkan, 2009), sözel ve sözel olmayan iletişimde de yetersizlikleri vardır. İletişimin sosyal amaçlı kullanımına ilişkin önemini kavramada, dilin diğer insanlara bilgi aktarmaya yarayan bir araç olduğunun farkına varmada sorun yaşamakla birlikte konuşurken kısa, düz cümleler kurmayı tercih ederler. Bu bireylerin imgeleme ve yaratıcılık gücünde de sınırlılıklar görülür. Bir nesne veya oyuncak ile diğer çocuk ve yetişkinlerle sembolik oyun oynayamazlar. Bunun dışında otizmi olan bireylerin tekrarlanan hareketleri vardır. Aynı zamanda belli bir amacı olmaksızın bazı nesnelere karşı yoğun bir bağlılık duyarlar. Birçok alanda sınırlı davranışlar sergileyen OSB olan bireyler, bunun beraberinde getirdiği iletişim eksikliğine bağlı olarak bağırma, kaçma, ağlama vb. problem davranışlar sergilerler (Girli, 2004; Keller, Ramisch ve Caolan, 2014; Attwood, 2000).

OSB olan bireylerin sosyal etkileşim sınırlılıkları, sosyal uyum problemlerinin önde gelen nedenlerinden birini oluşturmaktadır (Sucuoğlu, 2009; Hobson, 1996; Koegel, Koegel, Hurley ve Frea, 1992). En belirgin özellikleri dil gelişiminde yetersizlik, sosyal gelişimde yetersizlik, problem davranışlar, duyuşal ve hareket bozuklukları, zihinsel işlevlerde yetersizlik ve sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlardır (Turnbull, Turnbull, Shank ve Smith, 2004).

Sosyal iletişimdeki zorluklar, karşılıklı sosyal iletişim zorluklarını, sözel olmayan sosyal davranışları ve sosyal ilişkilerin kurulmasını, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar da stereotipik davranış ya da konuşmayı, rutinlere aşırı bağlılığı ve takıntılı ilgileri içermektedir. OSB gösteren bireyler aynı zamanda çevrelerindeki sosyal uyaranlara dikkat becerisinde yetersizlik yaşamaktadırlar (Luiselli, usso, Chistian ve Wilcznski, 1998). Gelişimlerdeki bu farklılıklar aynı zamanda çocukların sosyal kabullerini, etkileşim kurma ve sosyal becerilerini de etkileyebilmektedir. Örneğin, sosyal uyum güçlüğü, OSB olan çocukların temel sorunlarının başında gelmektedir (Turhan, 2015).

OSB'li bireyler bağımsız olabilmek ve etkileşimlerinden akranları gibi yeni yaşantılar elde edebilmek için özel olarak yapılandırılmış program ve öğretim uygulamalarına

ihtiyaç duyarlar (Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012). OSB'li bireylere dönük olarak yürütülen eğitimin temel amacı, onların yetersizlik gösterdiği alan odaklı eğitim uygulamaları kullanarak bağımsız veya en az yardımla sürdürebilecekleri yaşam becerisi kazandırmaya dönüktür (Kırcaali-İftar, 2007; Kurt, 2009; NAC, 2011; Olcay, Gül, Tekin-İftar, 2012). Kullanılan eğitim programının ve öğretim uygulamalarının temel amacı, onların gelişimlerini desteklemek ve potansiyellerini artırmaktır. Yapılan çalışmaların bir bölümü onlara kendini izleme gibi stratejileri kullanma becerisi kazandırarak akademik becerilerini geliştirmeye katkıda bulunmaktadır (Rock ve Thead, 2007; Baş, 2012; Hagaman ve Reid, 2008). OSB tanısı alan birey sayısında artış gözlenmesi, yürütülmekte olan eğitim sürecinde farklı uygulama ve araştırmalara yol açmıştır (NAC, 2009).

OSB'li bireylerin eğitim sürecinin oluşturulmasında, onların öğrenme yollarının keşfedilmesi, uygun ortamların hazırlanması ve uygun öğretim tekniklerinin kullanılması gerekmektedir (Korkmaz, 2003). Yürütülecek eğitim uygulamalarında OSB'li bireylerin kazandıkları becerileri genellemesini sağlamak da oldukça önemlidir (Kurt, 2009).

OSB olan bireylerin özellik ve ihtiyaçlarına uygun şekilde hazırlanan öğretim programları ve bilimsel dayanaklı öğretim uygulamalarının olumlu yönde katkıda bulunduğu belirlenmiştir. Kendini izleme (Töret vd. 2015), sosyal becerilerin geliştirilmesinde grup müdahaleleri (Güven, Vuran, 2015), duyguları ayırt etmede replik silikleştirme ile öğretim (Eliçin, Avcıoğlu, 2014), Etkinlik çizelgeleri (Birkan, 2013), egzersiz eğitiminin fiziksel uygunluk düzeyine etkisi (Yanardağ, Ergun, Yılmaz, 2009), Kullanılan bilimsel dayanaklı uygulamalardan birisi de video model ile öğretimdir. Çünkü bu bireylerin özellikleri içinde mükemmel bellek ve görsel / uzamsal yetiler vardır (Ozonoff ve Rogers, 2003; Özdemir, 2007); dolayısıyla özelliği gösteren çocukların eğitiminde görsel destek kullanımı onların başarısını artıracaktır. OSB olan bireylere sosyal beceri öğretiminde kullanılan video model ile öğretim sürecinde, "model" (yetişkin veya akran olabilir) davranışı videoda gösterir, çocuk gördüğünü taklit eder (Mastergeorge, Rogers, Corbett ve Solomon, 2003). Bu yöntemin temelinde öğretim yapılmadan ya da bireyin davranışın sonucunu yaşayarak öğrenmesi gerekmeden diğer bireylerin davranışlarını gözleyerek öğrendikleri görüşüne dayanan gözleyerek öğrenme kuramına dayanmaktadır (Akmanoğlu ve Tekin-İftar, 2011; Gül ve Vuran, 2010). Video ile model olma, bireyin hedef davranışları sergileyen modelin davranışları videodan izlemesini, ardından izlediği davranışları taklit etmesini içermektedir (Akmanoğlu ve Tekin-İftar, 2011; Ergenekon, 2012). Bu yöntemde birey, modelin davranışlarını ayırt eder, sonra izlediği beceri ile ilgili davranışları doğal ortamlarda sergiler. Bu yönüyle bu yöntem sonucunda edinilen davranışlar kalıcı olmasının yanında genellenabilir özelliği de taşımaktadır (Halisküçük, 2007). Video model ile öğretim, canlı model olmaya göre daha az zaman ve maliyet gerektirmesinin yanında, güvenilir bir değerlendirme aracı olarak da bilinmektedir (Olcay-Gül ve Vuran, 2010).

Video model ile öğretim, video ile öğretim, video ile geribildirim, video ile ipucu ve bilgisayar destekli video ile öğretim şeklinde yürütülebilmektedir. Video ile model olma öğretim, akran veya yetişkin kayıtları, kendisinin model olduğu kayıtlar şeklinde kullanılabilir (Akmanoğlu ve Tekin-İftar, 2011).

Kullanılan her öğretim yönteminin kendine özgü işlem basamakları vardır. Video modelle öğretim yaparken bireyin, performans düzeyiyle doğrudan ilişkili olarak önce öğrenciye ne öğretileceği belirlenmesi (Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012), öğrenci önkoşul becerilerinin belirlenmesi, birey hakkında bilgi toplanması, okul ve aileden izin

alınması (Vuran ve Gül, 2012), Belirlenen model tarafından hedef becerinin açık ve anlaşılır biçimde sergilendiği videoların hazırlanması (Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012), öğretim aşaması için belirlenen uygun yer ve zamanda hazırlanan videoların öğrenciye, öğretim planı doğrultusunda her biri en az bir kez olmak üzere izlettirilmesi, öğrencinin hedef davranışı sergileyip sergileyemediğine ilişkin verilerin sistemli bir şekilde toplanması, genelleme ve izleme verileri toplanması (Vuran ve Gül, 2012) gerekir.

Yapılan çalışmalar, video model kullanılarak yürütülen öğretimin etkili olduğunu göstermektedir. Odluyurt (2013), yaptığı araştırma sonucunda video model ile öğretimin kurallı oyun oynama becerisinin kazandırılmasında, Diken ve Acar (2012), sosyal beceri, oyun becerileri, iletişim becerileri, özbakım becerileri, günlük yaşam becerilerinin kazandırılmasında, Ergenekon (2012), ev kazalarında basit ilkyardım becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu belirlemişlerdir.

OSB olan bireyler buldukları ortamlara bağlı olarak bir takım becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu beceriler arasında akademik, özbakım, iletişim, sosyal uyum, ev içi beceriler sayılabilir. Bu bireylerin gerek ev içi gerekse farklı ortamlarda kazanmaları gereken becerilerden birisi de soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisidir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, yüksek fonksiyonlu otizm özelliği gösteren öğrencilerin soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisini öğrenmesinde video model ile öğretimin etkililiğini ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Video model ile öğretim öğrenci 1'e soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisinin öğretilmesinde etkili midir?
- 2- Video model ile öğretim öğrenci 2'ye soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisinin öğretilmesinde etkili midir?
- 3- Video model ile öğretim öğrenci 3'e soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisinin öğretilmesinde etkili midir?
- 4- Katılımcının öğrendiği davranışları öğretim sonrası değerlendirme oturumlarından 1., 2. ve 4. haftalarda gerçekleştirip gerçekleştirmediği üzerinde etkili midir?

2. YÖNTEM

Araştırma, Yüksek fonksiyonlu otizm özelliği gösteren öğrencilere soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisinin video model ile öğretiminin etkililiğini belirlemeye yönelik yarı deneysel bir araştırmadır. Yarı deneysel araştırma, deneysel yöntemin bir uyarlamasıdır. Yarı deneysel yöntemle gerçekleştirilen araştırmalarda, araştırma grupları yansız atamayla oluşturulmaz; önceden oluşmuş gruplar kullanılır (Kırcaali-İftar ve Tekin, 1997). Bu araştırmada tek denekli araştırma desenlerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımsız değişkeni video modelle öğretime dayalı olarak hazırlanan öğretim programı, bağımlı değişken ise araştırmaya katılan öğrencilerin soğuk içecek hazırlama ve içecek servis etme becerisidir. "Soğuk içecek hazırlama" ve "İçecek servis etme" beceri analizi araştırmacı tarafından yapılmış ve özel eğitim öğretmeni ve öğretim görevlisi görüşleri alınmıştır. Alan yazına bakıldığında tek denekli araştırma; bir ya da birkaç denekten standart koşullar altında yinelenen ölçümler

alınarak bir uygulamanın etkililiğinin her bir denekte kendi içinde değerlendirildiği araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Alberto ve Troutman, 2006; Tekin, 2000; Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2006).

Denekler arası çoklu yoklama modeli, bir beceri, işlem ya da kavram öğretimi programının etkililiğinin, denekler arasında değerlendirilmesinde kullanılan modellerden biridir (Çıkılı, 2008). Denekler arası çoklu yoklama modeli genelleme yapabilme olanağı vermesinin yanında, geri dönüşü olmayan akademik becerilerin öğretiminin etkililiğinin belirlenmesinde de kolaylıkla kullanılabilir. Modelde aynı beceri üzerinde yapılan deneysel uygulamanın etkililiğinin genellenebilmesi amacıyla en az üç denek kullanılarak sınanması gerekmektedir (Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2006).

Denekler arası çoklu yoklama modeli uygulanan bu araştırmada, Öğrenci 1 ile sürekli başlama düzeyi verisi toplanırken, diğer öğrencilerde bir oturum başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Öğrenci 1'in başlama düzeyi verileri için üç oturum yapılmış ve kararlılık gösterdikten sonra, öğrenci 1'le uygulamaya başlanmıştır. Öğrenci 1'le uygulamanın başladığı oturumda, öğrenci 2'nin başlama düzeyi verileri toplanırken, öğrenci 3'ün bir oturum başlama düzeyi verisi alınmıştır. Öğrenci 1'le uygulamada ölçüt karşılanınca; öğrenci 2'yle uygulamaya başlanmış, öğrenci 3'ün başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Öğrenci 2'yle uygulamada ölçüt karşılanınca; öğrenci 3'le uygulamaya başlanmıştır. Uygulama sürecinden sonra üç öğrenci için ayrı olarak öğretim sonrası verileri toplanmıştır.

Yüksek fonksiyonlu otizm özelliği gösteren öğrencilere soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisinin video model ile sunumunun etkililiği ile ilgili araştırma süreci Tablo 1'deki şekilde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1.
Uygulama Süreci Çizelgesi

Araştırmaya Katılacak Öğrenci	Öğretim Öncesi Kararlılık Veri Ölçümü Oturumları	Öğretim Oturumları	Öğretim Sonrası Veri Ölçümü Oturumları	İzleme Verisi Ölçümü Oturumları		
				1.Hafta	2.Hafta	4.Hafta
Öğrenci 1	3	18	3	3	3	3
Öğrenci 2	3	18	3	3	3	3
Öğrenci 3	3	18	3	3	3	3

2.1.Araştırmaya Katılan Öğrenciler

Araştırmaya Konya il merkezinde, bir ortaokula bağlı Özel Eğitim Uygulama Merkezine devam eden, otizm özelliği gösteren üçü asil, üçü yedek toplam altı öğrenci katılmıştır. Önkoşul becerilere sahip yedek öğrenciler çalışma süresince uygulamalara dâhil olmalarını gerektiren bir durum olmadığından çalışmaya katılmamışlardır. Öğrencilerin çalışmaya katılması için ailelerin ve öğretmenlerin onayları yazılı olarak alınmıştır. Katılımcı öğrenciler, daha önce soğuk içecek hazırlama ve içecek sunma ile ilgili bir öğretim sürecine tabi tutulmamıştır.

Araştırmaya soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisine sahip olamayan ve aşağıdaki önkoşul becerilere sahip öğrenciler alınmıştır.

- 1- Tek eylem gerektiren yönergeleri yerine getirir.
- 2- Görsel uyaran içeren televizyon, projeksiyon gösterisi, video görüntüleme vb. araçları izler.
- 3- Gösterilen hareketleri taklit eder.
- 4- Nesnelere 1'den 10'a kadar sayar.

2.2. Öğretim Programlarının Hazırlanması

Uygulama öncesinde araştırmaya katılacak öğrenci seçimi, programların hazırlanması, materyal temini ve ortam düzenlemeleri yapılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılacak öğrencilerin başlama düzeyleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılacak öğrenciler OSB tanısı almış olan, bir ortaokul bünyesinde eğitimine devam eden öğrencilerden seçilmiştir. Kullanılacak yöntem ve hedeflenen beceriler doğrultusunda öğretim oturumlarını gerçekleştirmek için araştırmacı tarafından öğretim planları, bir yetişkinin sadece beceriyi gerçekleştirme açısında odaklandığı video kayıtları ve öğretim esnasında oralet yapımında ve sunma aşamasında kullanılan diğer (Sürahi, bardak, tepsi, önceden hazırlanmış oralet, çalışma masası, sehpa, sandalye) malzemeler temin edilmiştir.

Uygulama sürecinde Öğretim oturumları hazırlanan öğretim programları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Soğuk içecek hazırlama becerisi; oralet paketi-şişe su kullanımı, oralet paketi-damacana su kullanımı, oralet kavanozu-şişe su kullanımı ve oralet kavanozu-damacana su kullanımı şeklinde alt basamaklar oluşturularak gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması

Uygulama öncesinde Özel Eğitim Uygulama Merkezi (Otizmli Çocuklar) Eğitim Programı Taslağı'ndan yararlanılarak; öğretim öncesi, öğretim süreci ve öğretim sonu değerlendirme aşamalarını içeren ve öğrencilerin performans düzeylerini belirleyebilmek için, soğuk içecek hazırlama ve içecek servisi beceri basamaklarını içeren Veri Toplama Formları; Soğuk İçecek Hazırlama-Öğretim Oturumları, Soğuk İçecek Hazırlama-İzleme Oturumları, İçecek Servisi-Öğretim Oturumları, İçecek Servisi-İzleme Oturumları) hazırlanmıştır. Bu formda öğrenci adı soyadı ile beceri basamaklarını içeren gösterge sütunları, öğrencilerin doğru tepkilerinin (+), yanlış ya da tepkisiz kaldığı durumların (-) olarak kayıt edildiği sütunlar yer almaktadır.

2.4. Öğretim Programının Uygulanması

Uygulama öncesinde araştırmaya katılacak öğrenci seçimi, programların hazırlanması, materyal temini ve ortam düzenlemeleri yapılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılacak öğrencilerin başlama düzeyleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılacak öğrenciler OSB tanısı almış olan, bir ortaokul bünyesinde eğitimine devam eden öğrencilerden seçilmiştir. Kullanılacak yöntem ve hedeflenen beceriler doğrultusunda öğretim oturumlarını gerçekleştirmek için araştırmacı tarafından öğretim planları, bir yetişkinin sadece beceriyi gerçekleştirme açısında odaklandığı video kayıtları ve öğretim esnasında oralet yapımında ve sunma aşamasında kullanılan diğer (Sürahi, bardak, tepsi, önceden hazırlanmış oralet, çalışma masası, sehpa, sandalye) malzemeler temin edilmiştir.

Uygulama sürecinde Öğretim oturumları hazırlanan öğretim programları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Soğuk içecek hazırlama becerisi; oralet paketi-şişe su kullanımı, oralet paketi-damacana su kullanımı, oralet kavanozu-şişe su kullanımı ve oralet kavanozu-damacana su kullanımı şeklinde alt basamaklar oluşturularak gerçekleştirilmiştir.

Uygulama sürecinde her bir öğrencide ve her iki beceride (soğuk içecek hazırlama ve içecek servis etme) en az 24 oturumdan oluşmuştur. Öğrenci 1 ile yapılan öğretim öncesi değerlendirme oturumlarında üst üste 3 oturumda kararlılık verisine ulaşıp, öğretim oturumlarına geçilince; Öğrenci 2 ile öğretim öncesi kararlılık verisi ölçümü oturumları yapılmıştır. Öğrenci 2 ile öğretim oturumlarına geçilince; Öğrenci 3 ile öğretim öncesi kararlılık veri ölçümü oturumlarına başlanmıştır.

Öğretim oturumları süreci, hazırlanan öğretim programı doğrultusunda şu şekilde yürütülmüştür:

Özel Eğitim Uygulama Merkezi'nin uygulamalar için hazırlanan sınıfına öğrenci ile birlikte geçilmiştir. Öğretim için hazırlanan resimli kartlar ile öğrencinin dikkati çekilerek, resimler üzerine konuşuldu. Limonata resmi gösterilerek "Oralet içmek ister misin?" sorusuna öğrenciden alınan cevabın ardından "Şimdi seninle oralet yapmayı öğreneceğiz." diyerek uygulamaya geçiş yapıldı.

Televizyonun tam karşısına hazırlanan çalışma masasına geçilerek "Şimdi seninle oralet yapımını televizyondan izleyeceğiz." denildikten sonra öğretim için hazırlanan video kaydı önce baştan sona tam olarak izlettirildi. Ardından her bir beceri basamağında verilen yönergenin yapımı izlettirilip ekran durduruldu ve öğrenciye "Ekranda gördüğünü sen yap" denildi. Öğrenci beceri basamağını doğru gerçekleştirdiğinde pekiştireç (1 tane bonibon) verildi. Yanlış tepkide bulunduğu ise beceri basamağı tekrar izlettirildi. Tekrar izleme işlemi bittikten sonra basamağı tekrarlaması istendi. Öğrenci tekrar izlemenin sonunda beceri basamağını yanlış olarak gerçekleştirdiğinde ya da hiçbir tepkide bulunmadığında bu basamak uygulamacının yardımıyla doğru olarak yerine getirildikten sonra video kaydı izletmeye devam edildi. Bu süreç beceri basamakları tamamlanıncaya kadar devam edildi. Öğretim oturumlarında öğrencinin gösterdiği tüm doğru tepkiler, sürekli pekiştirme tarifesiyle küçük şeker taneleriyle (Öğrenci 2' de sözel pekiştireç: aferin) sürekli pekiştirildi. Beceri tamamlandıktan sonra, öğrenciye "Oralet yap." yönergesi verildi ve beceri takip formunun ilgili sütununa doğru yaptığı her beceri basamağı için (+), yanlış yaptığı ya da tepkide bulunmadığı her beceri basamağı için (-) işareti konuldu. Öğretimin sonunda öğrenciye pekiştireç sepetinden istediği bir pekiştireci seçmesine (Öğrenci 2' ye çizgi film izlemesine) izin verildi.

Bardağa İçecek Servis Etme Becerisinde de aynı süreç işletilmiştir. Bir öğrencide üç oturum art arda % 100 ölçüt karşılandığında öğretim oturumlarına son verilmiştir.

2.5. İzleme Oturumları

İzleme oturumları, katılımcının öğrendiği davranışları öğretim sonrası değerlendirme oturumlarından 1., 2. ve 4. haftalarda gerçekleştirip gerçekleştirmediğini görmek amacıyla yapılmıştır. İzleme oturumları başlama düzeyi oturumları gibi gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere sınıf ortamında video kayıt izlettirmeden sadece sözel olarak beceri yönergesi "Oralet yap.", "Bardaklara içecek servisi yap." verilmiştir. Sonuçlar veri takip çizelgesine işlenmiştir.

2.6.Verilerin Analizi

Bu araştırmanın amaçlarında yer alan soruların cevaplandırılabilmesi için tek denekli araştırma yöntemlerinin bir gereği olarak grafiklerden yararlanma yoluna gidilmiştir. Araştırmada öğrencilerle yapılan öğretim çalışması ile elde edilen veriler grafik üzerinde analiz edilmiştir. Öğrencilerin öğretim öncesi performans düzeylerinin belirlenmesi için başlama, uygulamanın etki düzeyini belirlemek için öğretim süreci, öğretim sürecinden sonra uygulamanın etkili olup olmadığına ilişkin öğretim sonrası elde edilen verilere yer verilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen verilerle çizgi grafik üzerinde analiz edilmiştir. Bu grafik üzerinde başlama düzeyi, öğretim süreci, öğretim sonrası verileri işlenmiştir. Başlama düzeyi eğrisi ile öğretim süreci eğrisi arasındaki dikey uzaklık ne kadar fazla ise kullanılan yöntemin etkili olduğunu gösterir. Başlama düzeyi eğrisi ile öğretim süreci eğrisi arasındaki dikey uzaklık ne kadar az ise ya da birbiri ile aynı doğrultu üzerindeyse kullanılan yöntemin etkisiz olduğu kabul edilir (Tawney ve Gast, 1984). Öğrencinin doğru becerilerini temsil eden frekans değerleri yüzde ifadesine dönüştürülmüş ve bu yüzdelik değerler kullanılarak grafiksel ifadeler oluşturulmuştur.

2.7. Uygulama Güvenirliği

Uygulama güvenirliliği verilerinin toplanmasında kullanılmak üzere Soğuk İçecek Hazırlama Ve Sunma Becerilerinin Video Modelle Öğretim Etkinlikleri Uygulama Güvenirliliği Formu hazırlanmıştır. Uygulama güvenirliliğinin belirlenmesi amacıyla uygulamanın yapıldığı eğitim merkezinde görev yapan bir özel eğitim öğretmeninden katılımcı gözlemci yardımı alınmıştır. Katılımcı gözlemciye bu formun kullanımı ve yürütülen program hususunda bilgi verilmiştir. Katılımcı gözlemci uygulama süresince araştırmacının yapması gereken ve yapması gerekip de yapmadığı davranışları forma kayıt etmiştir. Uygulama güvenirliliğinin belirlenmesinde, **Uygulama Güvenirliliği = Doğru Tepki Sayısı / Toplam Tepki Sayısı X 100** formülü kullanılmıştır (Tekin-İftar ve Kırcalı-İftar, 2006). Elde edilen verilerden uygulama güvenirliliği %96 olarak bulunmuştur.

3. BULGULAR

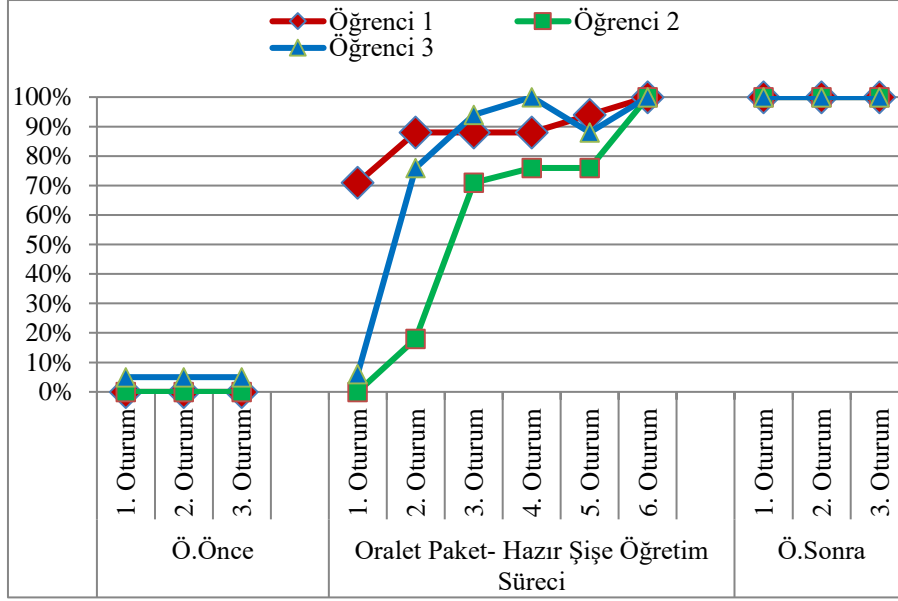
3.1.Soğuk İçecek Hazırlama Becerisi

Soğuk içecek hazırlama becerisi uygulamasının tüm aşamalarına genel olarak baktığımızda; birinci öğrenci öğretim öncesinde %0 seviyesindedir. Oralet paketi ve şişe su kullanarak soğuk içecek hazırlama becerisinin öğretim oturumlarının ilkinden ikincisine yükseliş gösterirken; ikinci, üçüncü ve dördüncü oturumlarda yaklaşık %90 seviyesinde kararlılık göstermiştir. Beşinci oturumda beceriyi gerçekleştirme düzeyi yükselirken; altıncı oturumda %100 seviyesine ulaşmıştır. Oralet paketi ve damacanadan su alarak soğuk içecek hazırlama becerisinin öğretim sürecinin birinci oturumunda %50 seviyesindeyken; ikinci oturumda hızlı yükseliş ile yaklaşık %95 seviyesine çıkmıştır. İkinci, üçüncü ve dördüncü oturumlarda kararsızlık gözlenirken; beşinci ve altıncı oturumlarda %100 seviyesine ulaşmış ve kararlılık göstermektedir. Oralet kavanozu ve şişe su kullanarak soğuk içecek hazırlama becerisinin öğretim oturumlarında sürekli yükseliş görülürken; dördüncü oturumda %100 seviyesine ulaşmıştır. Beşinci ve altıncı oturumlarda %100 seviyesinde kararlılık göstermektedir. Oralet kavanozu ve damacanadan su alarak soğuk içecek hazırlama becerisinin öğretim sürecinde, birinci

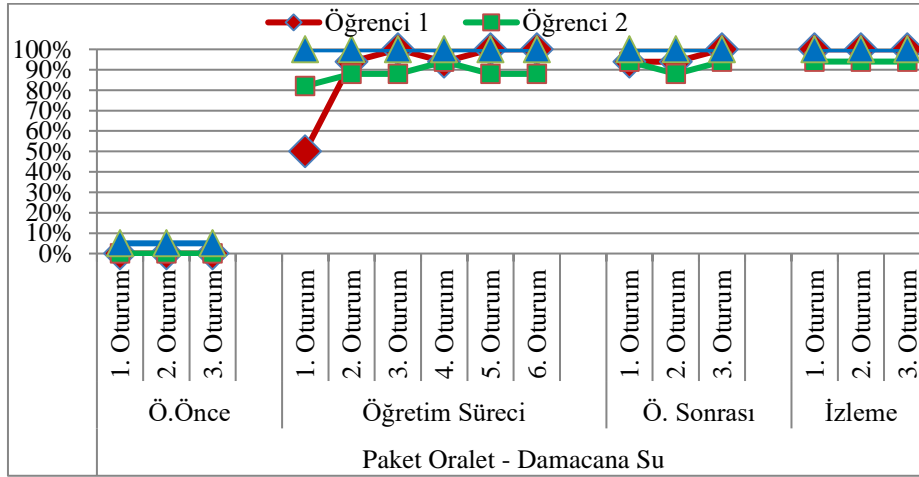
oturumda beceriyi gerçekleştirme düzeyi %95 düzeyindeyken, ikinci oturumda %100 seviyesine ulaşmış ve diğer oturumlarda %100 seviyesinde kararlılık göstermektedir. Öğretim sonrasına baktığımızda, oralet paketi ve şişe su aşamasının her üç oturumunda %100 seviyesine ulaşmıştır. Oralet paketi-damacana su aşamasının ilk iki oturumunda yaklaşık %95 seviyesinde sabitlik gösterirken; üçüncü oturumda %100 seviyesine ulaşmıştır. Oralet kavanozu-şişe su aşamasında ise ilk oturumda %90 seviyesinde iken, ikinci ve üçüncü oturumlarda %100 seviyesine ulaşmıştır. Oralet kavanozu- damacana su aşamasının her üç oturumunda da %100 seviyesine ulaştığı görülmektedir. Aşamalandırılan soğuk içecek hazırlama becerisine ait izleme oturumlarının tamamında %100 seviyesine ulaşmış ve %100 seviyesinde kararlılık göstermektedir.

İkinci öğrenci öğretim öncesinde %0 seviyesindeyken; oralet paketi- şişe su aşamasının öğretim süreci oturumlarının ilkinde %0 seviyesinde kalmıştır. İkinci oturumda %20 seviyesine yükselirken; üçüncü oturumda daha hızlı yükseliş göstermiş ve %70 seviyesine çıkmıştır. Dördüncü ve beşinci oturumlarda ilerlemenin yavaş olduğu gözlenirken, altıncı oturumda %100 seviyesine ulaşmaktadır. Oralet paketi- damacana su aşamasının öğretim süreci oturumlarının ilkinde öğrencinin beceriyi gerçekleştirme düzeyi %80'dir. Diğer oturumlarda yavaş ilerleme gösteren öğrenci dördüncü oturumda yaklaşık %95 seviyesindeyken, beşinci oturumda %90'ın altına gerilemiş ve altıncı oturumda da aynı seviyede kalmıştır. Oralet kavanozu- şişe su aşamasının öğretim süreci oturumlarının birincisinde %25 düzeyindeyken, ikinci oturumda %85 düzeyine ilerleme kaydetmiştir. Dördüncü oturumda %95'ten %90'a gerileyen öğrenci, altıncı oturumda tekrar %95 düzeyine ilerlemiştir. Oralet kavanozu- damacana su aşamasının öğretim oturumlarının birincisinde %80 seviyesindeyken, ikinci oturumda yaklaşık %85 düzeyine çıkmış ve üçüncü, dördüncü oturumlarda da aynı seviyede kararlılık göstermektedir. Beşinci oturumda %95 düzeyine ilerleyen öğrencinin altıncı oturumda da aynı seviyede kaldığı görülmektedir. Öğretim sonrası oturumlarında ise oralet paketi- şişe su aşamasının her üç oturumunda %100 seviyesine ulaşan öğrenci diğer aşamaların öğretim sonrası oturumlarında %90 ile %100 arasında iniş çıkışlar göstermektedir. İzleme oturumlarının oralet paketi- şişe su aşamasına ait oturumlarda %100 seviyesindeyken, diğer aşamalarda yaklaşık %95 düzeyinde kalmaktadır.

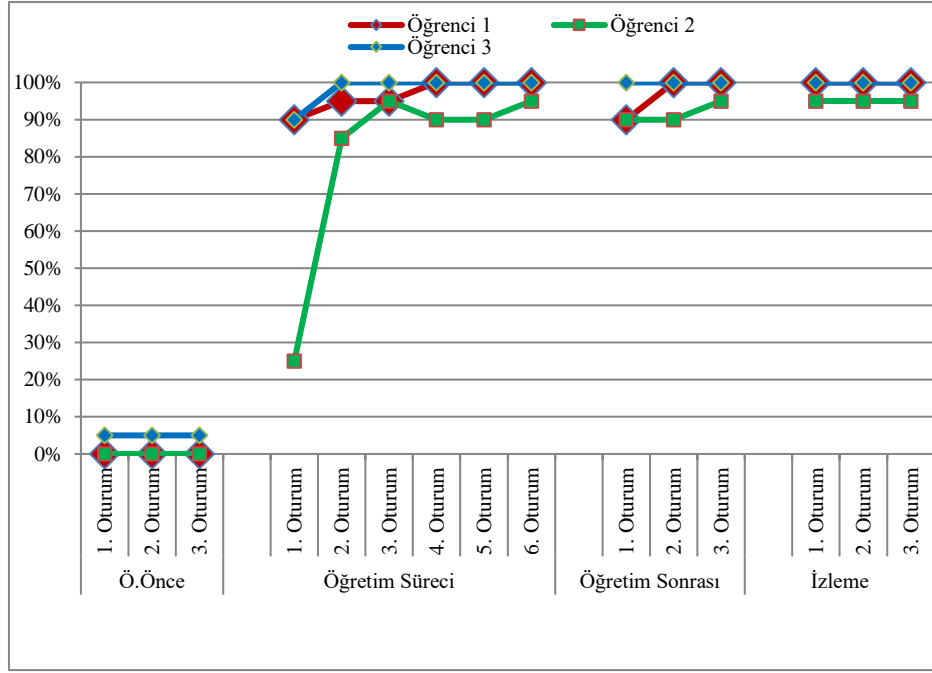
Üçüncü öğrenci öğretim öncesinde %5 seviyesindeyken; oralet paketi- şişe su aşamasının öğretim sürecinin birinci oturumunda %5 seviyesinde kalmıştır. İkinci oturumda hızlı yükseliş göstermiş %75 seviyesine çıkmıştır. Dördüncü oturumda %100 seviyesine ulaşırken, beşinci oturumda düşüş göstermiş ancak altıncı oturumda tekrar %100 seviyesine çıkmıştır. Oralet paketi- damacana su aşamasının tüm oturumlarında beceriyi %100 seviyesinde gerçekleştirmiştir. Oralet kavanozu- şişe su aşamasının ilk oturumunda %90 seviyesindeyken, ikinci oturumda %100'e ulaşmış ve diğer oturumlarda da aynı seviyede kararlılık göstermektedir. Oralet kavanozu- damacana su aşamasının öğretim süreci oturumlarında yakın aralıklarda iniş çıkışlar göstermesine karşın dördüncü oturumda %100 seviyesine çıkmış ve diğer oturumlarda %100 seviyesinde kararlılık göstermektedir. Öğrencinin öğretim sonrası ve izleme oturumlarının tamamında %100 seviyesinde kararlılık görülmektedir.

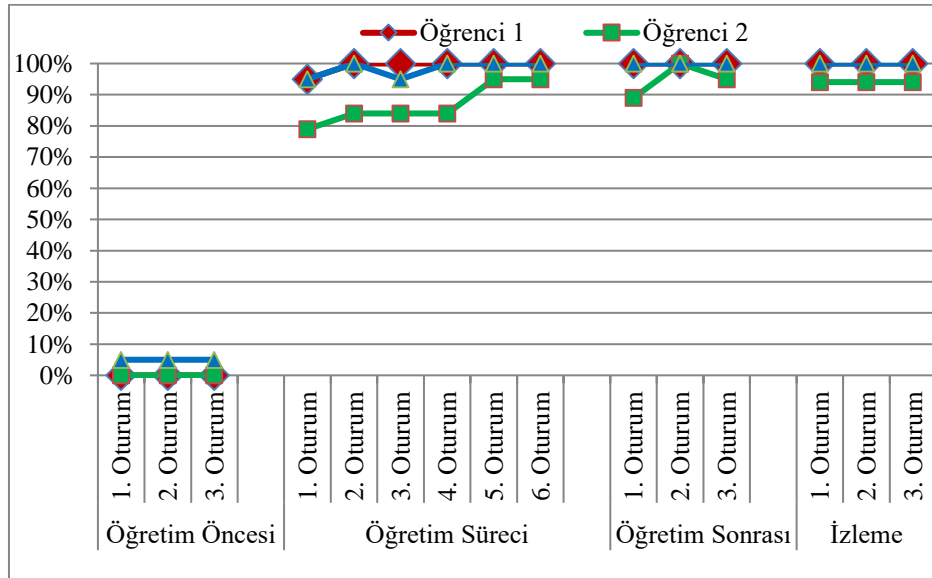
Grafik 1 : Soğuk İçecek Hazırlama (Paket Oralet – Şişe Su) Karşılaştırma Grafiği

Grafik 2: Soğuk İçecek Hazırlama (Paket Oralet – Damacana Su) Karşılaştırma Grafiği

Grafik 3: Soğuk İçecek Hazırlama (Kavanoz Oralet-Şişe Su) Karşılaştırma Grafiği

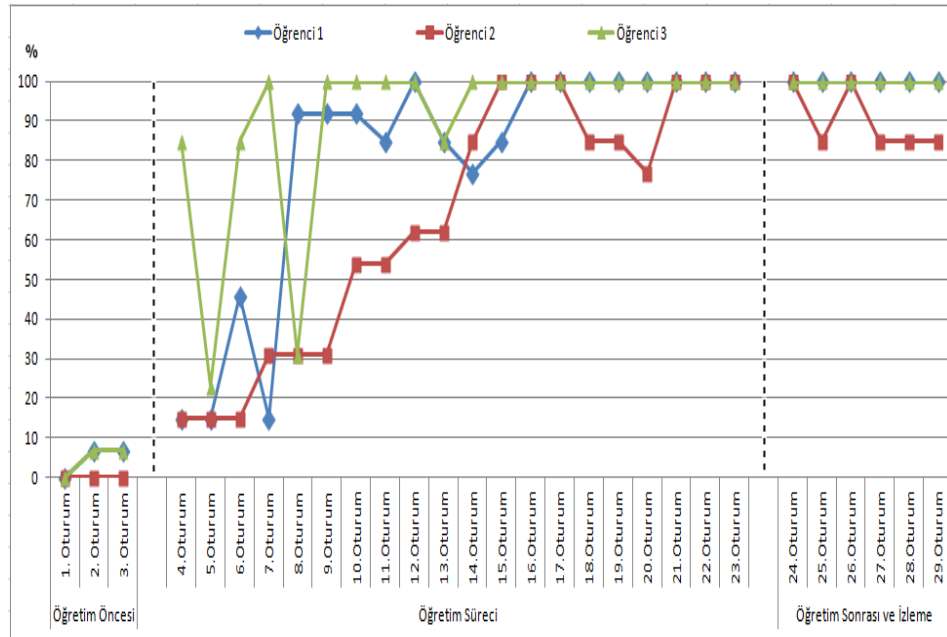
Grafik 4: Soğuk İçecek Hazırlama (Kavanoz Oralet –Damacana Su) Karşılaştırma Grafiği

3.2.İçecek Sunma Becerisi

Öğrenci 1 öğretim öncesi sürecinde yaklaşık %7 düzeyinde iken; öğretim sürecinin ilk iki oturumunda yaklaşık %15 düzeyinde bir durgunluk gözlenirken sonraki üç oturumda büyük oranlı farklar ve iniş çıkış görölmektedir. Beşinci oturumda beceri gerçekleştirme düzeyinde neredeyse %80’lik bir artış olmuş ve öğrenci bu oturumda yaklaşık %92’ye çıkmıştır. Devamında üç oturum boyunca aynı düzeyde sabitlik gözlenirken, diğer altı oturumda iniş çıkışlar görölmektedir. On üçüncü oturumda %100 seviyesine ulaşan öğrenci sonraki tüm oturumlarda %100 seviyesinde kararlılık göstermektedir. Aynı kararlılık öğretim sonrası ve izleme oturumlarında da görölmektedir.

Öğrenci 2 Öğretim öncesi sürecinde %0 düzeyinde iken, öğretim sürecinin ilk üç oturumunda performans düzeyi %15’tir. Yaklaşık %15’lik bir artış ile dördüncü oturumda %30 düzeyine çıkmış ve üç oturum ard arda aynı düzeyde seyretmiştir. Yedinci oturumda %54 düzeyindeyken yükselişe devam etmiş on ikinci oturumda %100 seviyesine ulaşmıştır. Ancak diğer oturumlarda %100 düzeyinden düşüş görölmektedir. On sekizinci oturumda %100’e ulaşan öğrenci sonraki oturumlarda aynı düzeyde kararlılık göstermektedir. Öğretim sonrası oturumlarında kararsız veriler görülürken, izleme oturumlarında yaklaşık %84 düzeyinde kararlılık görölmektedir.

Öğrenci 3 öğretim öncesi sürecinde yaklaşık %10 düzeyinde iken; öğretim sürecinin ilk oturumunda neredeyse %85 düzeyine çıkmıştır. Ancak ikinci oturumda neredeyse %60’lık bir düşüş görölmektedir. Altıncı oturuma kadar gözlenen kararsızlık durumunun ardından, altıncı oturumda %100 seviyesine ulaşmıştır. Onuncu oturumda %90’ın altına inmesine karşın, on birinci oturumda %100 düzeyine ulaşmış ve sonraki oturumlarda %100 düzeyinde kararlılık görölmektedir. Öğretim sonrası ve izleme oturumlarında da aynı kararlılık devam etmektedir.

Grafik 5: İçecek sunma karşılaştırma grafiği

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada, OSB olan üç öğrenciye soğuk içecek hazırlama ve içecek sunma becerilerinin öğretiminde video modelle öğretimin etkililiğine ve kalıcılığa etkisine bakılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, video modelle öğretimin araştırmaya katılan yüksek fonksiyonlu otizm özelliği gösteren üç öğrencide soğuk içecek hazırlama becerisinin öğretiminde, içecek servis etme becerisinin öğretiminde, soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisinin kalıcılığı üzerinde etkili olduğu, üç öğrencinin de altı oturum sonunda beceriyi kazandıkları belirlenmiştir. Bu sonuca göre video modelle öğretim uygulamalarının otizm spektrum bozukluğu olan bireylere ev içi becerilerin öğretiminde kullanılabileceği

Gül ve Vuran (2010), tarafından analiz sonucunda gelişimsel yetersizliği olan bireylere sosyal beceri öğretiminde video modelle öğretimin etkili olduğu, Odluyurt (2013), tarafından yapılan araştırma sonucunda oyun becerisinin öğretiminde video modelle öğretimin etkili olduğu, Genç (2010), tarafından yapılan araştırma sonucunda yiyecek-içecek hazırlama becerisinin öğretiminde video modelle öğretimin etkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Bununla birlikte yapılan diğer araştırmalarda da video modelle öğretim uygulamalarının otel-kat hizmetleri ile ilgili beceri öğretiminde (Değirmenci, 2010), olumsuz girişimlerden kaçınma becerisinin öğretiminde (Akmanoğlu, 2008), makarna pişirme becerisinin öğretiminde (Halisküçük, 2007), günlük yaşam ve sosyal becerilerin öğretiminde ve genelleme becerisinin kazandırılmasında (Mechling, Gast ve Gutafson, 2009; Laarhoven, Kraus, Karpman, Nizzi ve Valentino, 2010; Nikopoulos ve Keenan 2007; Gena, Couloura ve Kymissis, 2005; Nikopoulos ve Keenan, 2004; Simpson, Langone ve Ayres, 2004; LeBlanc, Coates, Daneshvar, Charlop-Christy, Morris, ve Lancaster, 2003; Charlop-Christy, Le ve Freeman, 2000) video modelle öğretim uygulamalarının etkili olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu sonuçlarla araştırma sonunda elde edilen video modelle soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisini kazanma ve kalıcılığı sonucu paralellik göstermektedir.

Elde edilen bulgulara bağlı olarak aşağıdaki önerilere yer verilmiştir;

Öneriler

- 1- İleriki araştırmalarda araştırmacılar tarafından OSB özelliği gösteren çocuklara günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video modelle öğretim yönteminin farklı bir tekniği olan görüş açısı tekniğinin etkililiğine bakılabilir,
- 2- Günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video modelle öğretim yöntemi, farklı bir öğretim yöntemi kullanılarak yöntem karşılaştırması yapılabilir,
- 3- Program geliştirme uzmanları tarafından program geliştirme çalışmaları yapılırken video modelle öğretime uygun çalışmalar hazırlanabilir.
- 4- Video modelle öğretim yöntemi öğretmenler tarafından günlük yaşam becerilerinin yanında farklı becerilerin öğretiminde kullanılabilir.
- 5- Günlük yaşam becerilerinin video modelle öğretimi farklı engel gruplarından zihinsel yetersizliği ve işitme yetersizliği olan bireylerle çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ç., & Diken, İ. H. (2012). Otistik bozukluk gösteren çocuklara video model öğretim uygulamalarıyla yapılan çalışmaların incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12, 2719-2738.
- Akmanoglu, N., & Tekin-Iftar, E. (2011). Teaching children with autism how to respond to the lures of strangers. *Autism*, 15(2), 205-222.
- Akmanoğlu, N. (2008). *Otistik çocuklara kötü niyetli yabancı kişilerin kaçırma girişimlerinden kaçınmayı öğretme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Alberto, P. A., & Troutman, A. C. (2006). *Applied behavior analysis for teachers*. Pearson: Merrill Prentice Hall.
- Attwood, T. (2000). Strategies for improving the social integration of children with Asperger syndrome. *Autism*, 4(1), 85-100.
- Baş, G. (2012). The effect of teaching learning strategies in an english lesson on students achievement, attitudes, and metacognitive awareness. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(1), 49-71.
- Birkan, B. (2009). Otizmi olan çocuklar ve eğitimi. Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim, Gönül Akçamete (Editör). Ankara: Kök Yayınları.
- Birkan, B. (2013). Etkinlik çizelgeleri: otizimli çocuklara bağımsızlık, sosyal etkileşim ve seçim yapmayı kazandırma. . Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 14(1), 61-76.
- Charlop-Christy, M. H., Le, L., & Freeman, K. A. (2000). A comparison of video modeling with in vivo modeling for teaching children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 30(5), 537-552.
- Çıkkılı, Y. (2008). *Zihinsel yetersizliği olan çocuklara temel geometrik kavramların öğretiminde yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının etkililiği*, Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Darıca, N., Abidoğlu, Ü. ve Gümüşçü, Ş. (2005). *Otizm ve otistik çocuklar*. Ankara: Özgür Yayınları.
- Değirmenci, H. (2010). *Zihinsel yetersizliği olan bireylere otel kat hizmetleri becerilerinin öğretiminde videoyla model olma stratejisinin etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eliçin, Ö., Avcıoğlu, H. (2014). Otizmi olan çocuklara duyguları ayırt etme becerisi kazandırmada replik silikleştirme ile yapılan öğretimin etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 317-330.
- Ergenekon, Y. (2012). Teaching basic first-aid skills against home accidents to children with autism through video modeling. *educational sciences: Theory and Practice*, 12(4), 2759-2766.
- Garretson, H. B., Fein, D., & Waterhouse, L. (1990). Sustained attention in children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 20(1), 101-114.

- Gena, A., Couloura, S., & Kymissis, E. (2005). Modifying the affective behavior of preschoolers with autism using in-vivo or video modeling and reinforcement contingencies. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 35, 545-556.
- Genç, D. (2010). *Otistik özellikler gösteren çocuklara eşzamanlı ipucuyla öğretim ile eşzamanlı ipucuyla öğretim ve video modelle öğretimin birlikte sunulmasının etkilerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Girli, A. (2004). *Rep-R ölçeği ile değerlendirilen ve TEACCH programı uygulanarak eğitilen iki otistik çocuğun gelişimlerinin incelenmesi*. Gelişimsel Nöropsikiyatri Toplantıları: Uluslararası II. İstanbul Otizm Sempozyumu.
- Güven, D., Vuran, S. (2015). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin sosyal becerilerinin geliştirilmesinde grup müdahaleleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16(1), 29-51.
- Hagaman, J.L., & Reid, R. (2008). The effects of the paraphrasing strategy on the reading comprehension of middle school students at risk for failure in reading. *Remedial and Special Education*, 29(4), 222-234.
- Halisküçük, E. (2007). *Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere makarna pişirme becerisinin öğretiminde video modelinin etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hobson, R. P. (1996). *Autism and the development of mind*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Keller, T., Ramisch, J. & Carolan, M. (2014). Relationship of children with autism spectrum disorders and their fathers. *The Qualitative Report*, 19 (66), 1-15.
- Kırcaali-İftar, G. (2003). *Otistik özellik gösteren çocuklara iletişim becerilerinin kazandırılması*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Kırcaali-İftar, G. (2007). *Otizm spektrum bozukluğu*: İstanbul: Daktylos Yayınları.
- Kırcaali-İftar, G., & Tekin, E. (1997). *Tek denekli araştırma yöntemleri*. Ankara: Türk Psikologları Derneği Yayınları.
- Koegel, L. K., Koegel, R. L., Hurley, C., & Frea, W. D. (1992). Improving social skills and disruptive behavior in children with autism through self-management. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 25(2), 351-353.
- Koegel, R. L., & Kern Koegel, L. (2006). *Pivotal response treatments for autism: communication, social, and academic development*. Brookes Publishing Company. PO Box 10624, Baltimore, MD 21285.
- Korkmaz, B. (2000). Infantile autism: adult outcome. In *Seminars in clinical neuropsychiatry* (Vol. 5, No. 3, pp. 164-170).
- Korkmaz, B. (2000). *Yağmur çocuklar*. İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Korkmaz, B. (2003). *Otizm*. Farklı Gelişen Çocuklar, Adnan Kulaksızoğlu (Editör). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Kurt, O. (2009). *Otistik özellikler gösteren çocuklara zincirleme serbest zaman becerilerinin öğretiminde sabit bekleme süreli öğretimin ve eşzamanlı ipucuyla öğretimin gömülü öğretimle sunulmasının etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- LeBlanc, L. A., Coates, A. M., Daneshvar, S., Charlop-Christy, M. H., Morris, C., & Lancaster, B. M. (2003). Using video modeling and reinforcement to teach perspective-taking skills to children with autism. *Journal Of Applied Behavior Analysis* , 253-257.
- Luiselli, J. K., Russo, D. C., Christian, W. P., & Wilczynski, S. M. (2008). *Effective practices for children with autism*. New York: Oxford University Pres.
- Mastergeorge, A. M., Rogers, S. J., Corbett, B. A., & Solomon, M. (2003). Nonmedical interventions for autism spectrum disorders. *Autism Spectrum Disorders: A Research Review for Practitioners*. Washington, DC: American Psychiatric Publishing, 133-160.
- Mechling, L. C., Gast, D. L., & Gustafson, M. R. (2009). Use of video modeling to teach extinguishing of cooking related fires to individuals with moderate intellectual disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 67-79.
- NAC (2009). Evidence-based practice and autism in the schools: A guide to providing appropriate interventions to students with ASD. Randolph, MA: Author.
- NAC (2011). A parent's guide to evidence-based practice and autism: Providing information and resources for families of children with autism spectrum disorders. Randolph, Massachusetts.
- Nikopoulos, C. K., & Keenan, M. (2004). Effects of video modeling on social initiations by children with autism. *Journal Of Applied Behavior Analysis* , 93-96.
- Nikopoulos, K. C., & Keenan, M. (2007). Using videos modeling to teach complex social sequences to children with autism. *Journal Autism Developmental Disorder* , 678-693.
- Odluyurt, S. (2013). Kaynaştırmaya devam eden otistik özellikler gösteren çocuklara kurallı oyun öğretiminde akranları tarafından doğrudan model olma ve videoyla model olma öğretiminin etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* , 523-540.
- Olçay-Gül, S., Vuran, S. (2010). Sosyal becerilerin öğretiminde video model yöntemiyle yürütülen araştırmaların analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* , 217-274.
- Olçay-Gül, S., Tekin-İftar, E. (2012) Otizm spektrum bozukluğu tanısı olan bireyler için sosyal öykülerin kullanımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 13, 1-24.
- Ozonoff, S., & Rogers, S. (2003). From Kanner to the millennium. *Autism spectrum disorders: A research review for practitioners*, 3-33.
- Özdemir, S. (2007). Sosyal öyküler: otistik çocuklara yönelik bir sağaltım. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* , 49-62.

- Rock, M.L., & Thead, B.K. (2007). The effects of fading a strategic self-monitoring intervention on students academic engagement, accuracy, and productivity. *Journal of Behavioral Education*, 16(4), 389-412
- Simpson, A., Langone, J., & Ayres, K. M. (2004). Embedded video and computer based instruction to improve social skills for students with autism. *Education And Training in Developmental Disabilities* , 240-252.
- Sucuoğlu, B. (2009). Otizm ve otistik bozukluğu olan çocuklar. *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, Ayşegül Ataman (Ed.)*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Tawney, W. J., & Gast, L. D. (1984). *Single subject resarch in special education* . Columbus: Merrill Publishing Company.
- Tekin, E. (2000). Karşılaştırmalı tek denekli araştırma modelleri. *Özel Eğitim Dergisi* , 1-12.
- Tekin-İftar, E., & Değirmenci, H. D. (2012). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların öğretimi. *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri, Elif Tekin İftar (ed.)*, 267-321.
- Tekin-İftar, E., & Kırcaali-İftar, G. (2006). *Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Thomson, T. (2011). *Individualized autism intervention for young children: Blending discrete trial and naturalistic strategies*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Töret, G., Aykut, Ç., Babacan, A., Özkubat, U. (2015). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda akademik başarı düzeyleri üzerinde kendini izleme stratejisinin etkisinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16(2), 125-145.
- Turhan, C (2015). *Otizm spektrum bozukluğu gösteren çocuklara sosyal beceri öğretiminde sosyal öykü ve video modellerle öğretimin etkililik ve verimlilikleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Turnbull, R., Turnbull, A. P., Shank, M., & Smith, S. J. (2004). Ensuring progress in the general curriculum: universal design and inclusion. *Exceptional lives: special education in today's schools*, 43-76.
- Van Laarhoven, T., Kraus, E., Karpman, K., Nizzi, R., & Valentino, J. (2010). A comparison of picture and video prompts to teach daily living skills to individuals with autism. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 25(4), 195-208. , 195-208.
- Vuran, S., & Gül, S. O. (2012). Video modellerle öğretim. *Sosyal Yeterliklerin Geliştirilmesi*, Sezgin Vuran (Ed.), (s. 117-131). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Yanardağ, M., Ergun, N., Yılmaz, İ. (2009). Otistik çocuklarda adapte edilmiş egzersiz eğitiminin fiziksel uygunluk düzeyine etkisi. *Fizyoterapi Rehabilitasyon*, 20(1), 25-31.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Individuals, who need special education, can show different qualities and competencies according to their disability kind and level. Within this group, Individuals with autism spectrum disorder (ASD), who are characterized by persistent inadequacies in social communication and interaction, limited/repetitive behavioral patterns, insistence in uniformity, attachment to routines and hypersensitivity or insensitivity to sensory stimuli, may also show different characteristics and competence. These individuals may show inadequacies in attention, social, verbal-nonverbal communication skills (Koegel & Koegel, 2006, Birkan, 2009). These inadequacies can also affect the social acceptance of individuals, and their ability to interact (Turhan, 2015). Individuals with ASD need specially structured programs and teaching practices to be independent and to acquire new experiences from their interactions such as their peers (Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012). The main aim of the education carried out for individuals with ASD is to give them living skills that they can sustain independently or with minimum help using field-oriented training practices in which they are inadequate (Kırcaali-İftar, 2007; Kurt, 2009; NAC, 2011; Olcay, Gül, Tekin-İftar, 2012). The main purpose of the training program and teaching practices used is to support their development and increase their potential. Many studies show that individuals with ASD can gain cognitive, social, and communication skills when appropriate instructional arrangements are made. One of the methods used in the skill teaching of the individuals with ASD is the video model teaching practices. In the video model teaching process, the "model" (adult or peer) behavior is shown in the video, the child imitates what s/he sees (Mastergeorge, Rogers, Corbett ve Solomon, 2003). The basis of this method is based on the theory of learning by observing, based on the view that the individual learns to observe the behaviors of other individuals without the necessity of learning by experiencing the result of the behavior (Akmanoğlu & Tekin-İftar, 2011; Olcay-Gül & Vuran, 2010). Modeling with video involves the individual watching the video in which the target behaviors are shown through a model behavior, then imitating the behaviors that he or she watches (Akmanoğlu & Tekin-İftar, 2011; Ergenekon, 2012).

The aim of this research is to determine the effectiveness of the video model teaching in learning the skills of cold beverage preparation and serve by students with high-functioning autism.

2. Method

The research is semi-experimental research to determine the effectiveness of video model teaching method in teaching the ability to prepare and present cold beverages to students with high-functioning autism. Semi-experimental research is an adaptation of the experimental method. In semi-experimental research, research groups are not created with the unbiased assignment; pre-formed groups are used (Kırcaali-İftar & Tekin, 1997). The research was based on multiple probe design of single-subject research methods and three students, aged 10 and 11, two girls and one male, who were diagnosed with autism and attending a special education application center under Konya National Education Directorate participated in the research.

The curriculum based on video model is the independent variable of the study and the dependent variable is the ability of the students to prepare and serve cold beverages participating in the research. "Cold beverage preparation" and "Beverage serving" skills analyses were designed by the researcher and opinions of special education teachers and instructors were taken.

Individual teaching plans were prepared for each skill before application. In the practices of the research, the classroom environment of the Special Education and Application Center was utilized. Before the application, in the environment where the application is going to be done, video recordings are made focusing on only the skill to be performed. Prepared video recordings were watched from the television screen, 1 meter from the television, students and practitioners standing side by side. Efficiency, reliability and monitoring data were collected in the study.

To be able to answer the questions contained in the objectives of this research, we have made use of graphics as a means of single-subject research methods. To determine the pre-instructional performance levels of the students, the instruction process to determine the effect level of the application, the post-instructional data on the effectiveness of the application after the instructional process are given. The results obtained at the end of the study were analyzed on line graph. On this graph, the level of initiation, teaching process, and post-instructional data are processed. The vertical distance between the start level curriculum and the teaching curriculum curve indicates how effective the method is. It is accepted that the vertical distance between the beginning level curriculum and the teaching curriculum is less or the method used in the same direction is ineffective (Tawney and Gast, 1984). The frequency values representing the correct skills of the learners were transformed into a percentage expression, and graphical expressions were created using these percentage values.

3. Findings, Discussion and Results

The findings were analyzed with line graphs and according to these findings, 3 students with high functioning autism showed a level of 0-5% cold beverage preparation skill at the beginning of instruction and 95% to 100% at the end of instruction sessions, it was also observed that the levels of achievement were stable in the follow-up sessions. The pre-instructional levels of these three students' beverage serve skills were between 0% and 10%. After training, 84% to 100% levels were observed, while in the follow-up sessions, the levels of achievement were maintained at the same level. Based on these findings, it can be said that teaching with video model is effective in teaching the skills of cold beverage preparation and serve to students with high functioning autism.

The data, obtained from the research on determining the effect of the video model teaching practices on teaching the skills of cold beverage preparation and serve to students with high functioning autism, show that the video model teaching practices are effective in teaching cold drink beverage preparation and serve skills to students with high functioning autism. As a result of the research conducted by Gül and Vuran (2010), in the social skills training, Odluyurt (2013), in the training of gaming skills, and as a result of the research done by Genc (2010) in food preparation skills, it has been determined that children with developmental disabilities are influenced by the video model. However, the researches that have been carried out show that teaching with video model is effective in the teaching of the daily life skills (Mechling, Gast ve Gutafson,2009;

Laarhoven, Kraus, Karpman, Nizzi ve Valentino, 2010; Nikopoulos ve Keenan 2007; Gena, Couloura ve Kymissis, 2005; Nikopoulos ve Keenan, 2004; Simpson,Langone ve Ayres, 2004; LeBlanc, Coates, Daneshvar, Charlop-Christy, Morris, ve Lancaster, 2003; Charlop-Christy, Le ve Freeman, 2000). Research results are similar to other research results.